

2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2022-п#Text> (дата звернення: 21.11.2025).

3. Technological advancements in maritime search and rescue. *Maritime Tales & Cutting-Edge Sails*. URL: <https://sailorspeaks.com/2025/03/27/technological-advancements-maritime-search-rescue-2025/> (date of access: 17.11.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-61>

THE ROLE OF THE STATE EMERGENCY SERVICE OF UKRAINE IN THE FUNCTIONING OF MARITIME SEARCH AND RESCUE SERVICES

РОЛЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ У ФУНКЦІОНУВАННІ МОРСЬКИХ ПОШУКОВО-РЯТУВАЛЬНИХ СЛУЖБ

Fedorenko Dmytro Serhiiovich

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Fire Tactics and Rescue Operations
Educational and Scientific Institute
of Operational and Rescue Forces
National University
of Civil Defence of Ukraine
Cherkasy, Ukraine*

**Федоренко Дмитро
Сергійович**

*кандидат історичних наук, доцент
кафедри пожежної тактики
та аварійно-рятувальних робіт
Навчально-наукового інституту
оперативно-рятувальних сил
Національний університет
цивільного захисту України
м. Черкаси, Україна*

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, організовує функціонування єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДСЦЗ) та координує залучення аварійно-рятувальних сил різних відомств до ліквідації надзвичайних ситуацій на суходолі й водних об'єктах, включаючи морські акваторії та порти [1].

Організація пошуку і рятування людей на морі в Україні здійснюється в рамках Національної системи пошуку і рятування на морі, створеної постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2022 р. № 227 [2]. Її центральним координатором є казенне підприємство «Морська пошуково-рятувальна служба» (МППС) та Державний

морський рятувально-координаційний центр (ДМРКЦ), які відповідають за проведення пошуково-рятувальних операцій у межах морського пошуково-рятувального району України [2; 3].

Таким чином, ДСНС у морському пошуку й рятуванні не замінює МПРС, а виступає ключовим суб'єктом, сили та засоби якого залучаються до забезпечення безперервної пошуково-рятувальної готовності, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та захисту населення у прибережній зоні та акваторіях морських портів.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України ДСНС організовує та здійснює управління ЄДСЦЗ, до складу якої входять функціональні та територіальні підсистеми, у тому числі ті, що діють у галузі морського та річкового транспорту [1]. На рівні підзаконних актів повноваження ДСНС конкретизуються у Положенні про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 1052, де визначено її роль у організації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, координації діяльності аварійно-рятувальних служб та взаємодії з іншими органами влади [3].

Специфіку взаємодії ДСНС з морськими пошуково-рятувальними службами визначає Положення про функціональну підсистему запобігання виникненню і реагування на загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій на морському і внутрішньому водному транспорті, в акваторіях морських портів, організації аварійно-рятувальних робіт в акваторіях Чорного та Азовського морів ЄДСЦЗ, затверджене наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 22.09.2023 № 858 [4]. Ця функціональна підсистема об'єднує органи управління та сили транспортної галузі, МПРС і ДСНС для запобігання та реагування на надзвичайні ситуації на морі й у портах, а також для організації пошуково-рятувальних робіт у Чорному та Азовському морях.

Роль ДСНС у функціонуванні морських пошуково-рятувальних служб проявляється у кількох ключових вимірах.

По-перше, ДСНС забезпечує авіаційну складову пошуку і рятування, необхідну для оперативного виявлення потерпілих на морі, доставки рятувальників, евакуації з суден та надання невідкладної медичної допомоги. Спеціальний авіаційний загін оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС експлуатує літаки та гелікоптери, які можуть залучатися до морських пошуково-рятувальних операцій у взаємодії з МПРС та органами авіаційного SAR [5; 6]. Навчальні програми з авіаційного пошуку та рятування передбачають відпрацювання взаємодії з національною системою рятування на морі та координацію дій через відповідні координаційні центри [5].

По-друге, ДСНС формує та утримує водолазні й спеціальні рятувальні підрозділи, які залучаються до пошуку людей у прибережній смузі, на рейдових стоянках, у портах та на мілководних ділянках акваторій. Вони виконують роботи з обстеження днища суден, пошуку і підйому затонулих об'єктів, локалізації наслідків аварій, підвищуючи безпеку судноплавства та портової інфраструктури, зокрема в умовах мінної небезпеки у Чорному та Азовському морях.

По-третє, ДСНС виступає базовим органом щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у прибережних територіях та морських портах. Функціональні підсистеми ЄДСЦЗ інтегруються з територіальними, що дає можливість комплексно реагувати на аварії як на акваторії, так і на прилеглий суші [1; 7]. Саме ДСНС координує аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи у зонах, де наслідки аварій на морі (пожежі, вибухи, розливи небезпечних речовин, руйнування гідротехнічних споруд) створюють безпосередню загрозу населенню й інфраструктурі.

По-четверте, ДСНС є важливим елементом системи планування, навчання та підготовки персоналу до дій в умовах морських надзвичайних ситуацій. Спільні навчання із залученням сил МПРС, Державної прикордонної служби, Військово-Морських Сил Збройних Сил України, адміністрацій морських портів та органів місцевого самоврядування сприяють відпрацюванню алгоритмів взаємодії, обміну інформацією та оповіщення у разі аварій на морі й у припортових зонах [5; 6]. ДСНС також бере участь у створенні й підтриманні інформаційно-аналітичної бази щодо надзвичайних ситуацій на водних об'єктах, що дає змогу вдосконалювати нормативно-правове забезпечення та профілактичні заходи.

Повномасштабна збройна агресія РФ проти України істотно ускладнює діяльність морських пошуково-рятувальних служб і ДСНС. До традиційних морських і техногенних ризиків додаються ракетні удари по припортовій інфраструктурі, мінна небезпека в акваторіях, руйнування гідротехнічних споруд, часткова окупація узбережжя та обмеження доступу до окремих районів Чорного й Азовського морів. Це зумовлює зростання навантаження на систему цивільного захисту, потребу в нарощуванні технічних спроможностей (авіація, спеціалізовані рятувальні та водолазні підрозділи), оновленні процедур міжвідомчої взаємодії, а також в адаптації нормативно-правової бази до умов тривалих воєнних дій.

Отже, Державна служба України з надзвичайних ситуацій є невід'ємним елементом національної системи пошуку і рятування на морі, який забезпечує інституційну та організаційну основу цивільного захисту, надає авіаційну, водолазну, піротехнічну й спеціальну

рятувальну підтримку морським операціям, координує ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій у прибережних територіях та портах і формує єдиний простір підготовки персоналу. В умовах повномасштабної збройної агресії РФ ця роль суттєво посилюється, а ефективність функціонування морських пошуково-рятувальних служб безпосередньо залежить від спроможності ДСНС своєчасно нарощувати матеріально-технічну базу, удосконалювати міжвідомчу взаємодію та адаптувати нормативно-правові механізми до реалій воєнного часу.

Література:

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI (зі змін. і доп.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: Офіційний вебпортал Верховної Ради України «Законодавство України» (розд. «Кодекс цивільного захисту України»).

2. Про Національну систему пошуку і рятування на морі : постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2022 № 227 (зі змін. і доп.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: Офіційний вебпортал Верховної Ради України «Законодавство України».

3. Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052 (зі змін. і доп.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: Офіційний вебпортал Верховної Ради України «Законодавство України».

4. Положення про функціональну підсистему запобігання виникненню і реагування на загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій на морському і внутрішньому водному транспорті, в акваторіях морських портів, організації аварійно-рятувальних робіт в акваторіях Чорного та Азовського морів єдиної державної системи цивільного захисту : наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 22.09.2023 № 858 (зі змін. і доп.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: Офіційний вебпортал Верховної Ради України «Законодавство України».

5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Навчальні програми з авіаційного пошуку та рятування : навч.-метод. матеріали. К. : ДСНС України, [б. р.].

6. Організація пошуку та рятування на морі : навч. посіб. / Інститут Військово-Морських Сил Нац. ун-ту «Одеська морська академія». Одеса : Нац. ун-т «Одеська морська академія», 2022.

7. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302:2015. К. : ДП «УкрНДНЦ», 2016.